

УДК 347.942

Дрогозюк Крістіна Борисівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДПISУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ

Постановка проблеми. Світовий досвід свідчить про те, що впровадження інформаційних технологій дозволяє підвищити ефективність роботи органів судової влади за рахунок оптимізації процесу збору і обробки інформації, а також забезпечення доступу до інформаційних ресурсів.

Особлива увага при цьому приділяється вирішенню проблем захисту інформації, а також забезпечення цілісності електронних документів завдяки використанню електронного підпису.

Використання й обмін електронними документами засвідченими електронним підписом (далі – ЕП) знаходить все більше застосування в сучасній судовій практиці. Україна також не відстає від світового технологічного розвитку. Сьогодні відбуваються перші спроби втілити досвід закордонних країн у вітчизняне законодавство, додавши електронні докази до традиційних засобів доказування. Проте, даний вид доказів має свою специфіку, яка не відображена в чинному законодавстві і не цілком враховується судовою практикою, що вимагає подальшого дослідження.

Актуальність обраної теми зумовлена збільшенням цифрової інформації та її систематичним використанням у різних сферах життєдіяльності, що обумовлює необхідність повсякденного застосування електронного підпису та більш чіткого законодавчого врегулювання встановлення достовірності електронних доказів у цивільному судочинстві. Одним із способів встановлення достовірності походження електронного документа є електронний підпис.

Стан дослідження теми. Проблемами впровадження електронного документообігу й електронного підпису в цивільному судочинстві займа-

ються такі вітчизняні науковці, як Н.Ю. Голубєва, Ю.С. Павлова, О.А. Шевчук, В.В. Онопрієнко, Ю.І. Горбенко, В.С. Петренко, О.М. Лазько.

Мета статті полягає в аналізі нормативно-правової бази регулювання електронного підпису та особливостей застосування електронного підпису з метою встановлення достовірності електронних доказів у цивільному судочинстві, а також визначити переваги застосування ЕП України та Франції.

Виклад основного матеріалу. В Україні з урахуванням досвіду технологічно розвинених країн дотримуючись міжнародних стандартів і вітчизняних нормативно-правових актів, відбувається створення інфраструктури підтримки електронного підпису.

Проте, в Україні накопичено ще досить незначний досвід правового регулювання електронного документообігу та електронного підпису, на відміну від системи ООН і Європейського Союзу, де ці поняття вже набули певного розвитку.

У Комісії ООН з міжнародного торгового права – UNCITRAL було розроблено два Типові закони: про електронну комерцію (MLEC, 1996 [1]) та про електронні підписи (MLES, 2001 [2]). Дані закони сприяли наданню юридичного статусу електронним документам.

У ст. 6 і 7 Типового закону INCITRAL про електронну комерцію зазначено, що якщо закон передбачає, що інформація повинна бути в письмовій формі, припис вважається виконаним, коли отримана інформація доступна для використання згодом. Якщо закон передбачає, що документ повинен бути підписаний, розпорядження вважається виконаним, коли метод підписання дозво-

ляє ідентифікувати особу та встановити, що дана особа схвалила документ. При цьому, надійність методу повинна відповідати обставинам і цілям його застосування (*appropriatetocircumstances*).

Проте, дане формулювання достатньо загальне, оскільки воно не встановлює критеріїв оцінки відповідності методу до перерахованих вимог. Відповідно, і подальші гарантії юридичної значущості інформації не могли застосовуватися в електронному вигляді (наприклад, дійсність оферти, акцепту, електронних доказів) [3, с. 110].

З урахуванням цього, надалі був розроблений спеціальний Типовий закон UNCITRAL про електронні підписи, який уточнив ряд істотних питань.

У ньому було більш детально регламентовано вимоги до електронного підпису.

По-перше, було закріплено, що дані, що являють собою електронний підпис, повинні бути безпосередньо пов'язані з особою, що підписала документ. Це означає, що підпис повинен виключати неясність відносно того, хто його поставив.

По-друге, підписання, в той момент, коли воно здійснюється, повинне бути підконтрольно тільки підписуючій особі. Передбачається, що особа сама, виражаючи свою волю, підписує документ, і ніхто не може поставити її підпис без її відома. Якщо будь-хто діє від імені іншої особи (осіб), то застосовуються загальні правила про представництво.

По-третє, будь-яка зміна електронного підпису, зроблена після підписання, повинна бути доступна для виявлення. Ця вимога, по-перше, не торкається змін підписаного документа, по-друге, не означає, що змінений підпис втрачає юридичну силу. Річ у тому, що всі зміни повинні бути відомі контрагенту, який і буде приймати рішення. Ця вимога є стандартною для ЕП, тобто підпису, зробленого з використанням засобів криптографії, але не обов'язково для інших видів електронного підпису. Тому розробники і ввели обмежувальну умову застосування цієї вимоги [3, с. 112].

У Європейському Союзі також було прийнято дві директиви: Директива 1999/93/ЄС про електронний підпис (втратила чинність) [4] та Директива 2000/31/ЄС про електронну комерцію [5].

З 1 липня 2016 року в країнах Європейського союзу почав працювати регламент eIDAS (*electronic IDentification, Authentication and trust Services*) щодо електронної ідентифікації та довірчих послуг. Він вступив в силу після прийняття Положення (EU) № 910/2014 [6] і скасування Директиви 1999/93/ЄС про електронний підпис. Регламент встановлює загальний стандарт для

електронних підписів, електронних печаток, міток часу, послуг eDelivery і сертифікатів аутентифікації веб-сайтів.

Всі організації, що надають державні цифрові послуги в державах-членах ЄС, повинні були визнати електронну ідентифікацію з усіх держав-членів ЄС з 29 вересня 2018 року.

Здається, що регламент є внутрішньою справою ЄС, але в повсякденному житті з ним стикаються і іноземні контрагенти, які має справу з європейськими організаціями. Хоча кожна країна має свої стандарти ідентифікації та електронного підпису, eIDAS – це набір «кращих практик», що гарантує сумісність ЕП на європейському рівні, оскільки всі громадські організації ЄС зобов'язані визнавати кваліфіковані ЕП з інших країн. В майбутньому, ймовірно, що eIDAS розширить свою діяльність за межами ЄС [7].

Директива про електронну комерцію встановлює загальну вимогу про визнання документів, підписаних електронним підписом: країни – учасники ЄС повинні гарантувати, що обмеження, пов'язані з використанням електронних підписів, не повинні істотно ускладнювати договірні відносини сторін і позбавляти документи, підписані електронним підписом, рівної юридичної сили з традиційними документами.

Потрібно підкреслити, що до набрання чинності 07 жовтня 2018 Закону України «Про електронні довірчих послуги» функціонування електронних підписів діяло на підставі Закону України «Про електронний цифровий підпис», Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», Закону України «Про електронну комерцію» та інш. Однак, дані закони належним чином регулювали тільки використання ЕЦП, обділивши увагою інші види електронних підписів. Якщо сторони вирішили використовувати не ЕЦП, то згідно із законодавством вони повинні були в договорі передбачити порядок і механізм використання такого електронного підпису.

Закон України «Про електронні довірчих послуги» визначає такі поняття, як «електронний підпис», «удосконалений електронний підпис» та «кваліфікований електронний підпис».

Під електронним підписом розуміються дані в електронній формі, які додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язані та призначені для ідентифікації підписанта цих даних.

У той же час удосконалений електронний підпис – це вид електронного підпису, отриманий за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, з якими пов'язаний

цей електронний підпис, з використанням засобу удосконаленого електронного підпису та особистого ключа, який логічно поєднується з підписувачем і дає змогу ідентифікувати підписувача та підтвердити цілісність електронних даних, з якими пов'язаний цей електронний підпис.

Кваліфікований електронний підпис визначається як удосконалений електронний підпис, який створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа. При цьому, використання кваліфікованих електронних підписів забезпечує високий рівень довіри до схем електронної ідентифікації, у той час, як використання удосконалених електронних підписів та печаток забезпечує середній рівень довіри до схем електронної ідентифікації (п. 3 ст. 15 Закону України «Про електронні довірчі послуги»).

Система функціонування ЕП в Україні складається з Центрального засвідчувального органу, який видає дозволи акредитованим центрам сертифікації ключів (АЦСК) і забезпечує доступ до електронних каталогів, контролюючого органу та центрів сертифікації ключів, які видають електронні підписи кінцевому споживачеві.

Для того щоб стати власником ЕП, необхідно звернутися в акредитований центр сертифікації ключів (АЦСК). Таких центрів в Україні на сьогодні кілька десятків. Свою діяльність АЦСК здійснює на підставі відповідної ліцензії та свідоцтва. Діяльність АЦСК, як комерційної структури, контролює Центральний засвідчувальний орган – державна організація, що регулює відносини у сфері використання ЕП.

Функції головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері електронних довірчих послуг, відповідно до Регламенту роботи центрального засвідчувального органу № 1252/32704 від 05.11.2018, затвердженого наказом Міністерства юстиції України №3439/5 від 05.11.2018, виконує Міністерство юстиції України.

Відповідно до п. 2 ст. 22 ЗУ «Про електронні довірчі послуги» електронний підпис можна отримати лише за особистої присутності підписанта за паспортом громадянина України або за іншими документами, які унеможливають виникнення будь-яких сумнівів щодо особи, відповідно до законодавства про Єдиний державний демографічний реєстр та про документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи.

Потрібно зауважити, що відповідно до п. 2 ст. 100 ЦПК України, ст. 1 ЗУ «Про електронні довірчі послуги» та ч. 1 ст. 5 ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг», фактично, електронний доказ без електронного цифрового підпису, прирівняного до власноручного підпису, не може бути достовірним доказом.

Оригіналом електронного документа можна вважати електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним цифровим підписом автора. При відправці електронного документа кільком адресатам або його зберігання на кількох електронних носіях інформації кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа. Якщо автором створюються ідентичний за документарної інформації та реквізитами електронний документ та документ на папері, кожен з документів є оригіналом і має однакову юридичну силу.

У п. 2 ст. 12 «Про електронні довірчі послуги» передбачено обов'язок підписанта забезпечувати конфіденційність та неможливість доступу інших осіб до особистого ключа, невідкладно повідомляти надавача електронних довірчих послуг про підозру або факт компрометації особистого ключа, не використовувати особистий ключ у разі його компрометації, а також у разі скасування або блокування сертифіката відкритого ключа. Власник ключа ЕЦП не має права відмовитися від електронного підпису, накладеного на документ. Електронний підпис не можна відкликати з підписаного документа. Тому надійне зберігання особистого ключа ЕЦП – гарантія того, що їм не скористається зловмисник в корисливих цілях. Загублений ключ можна заблокувати, але на це потрібен деякий час.

Можна зробити висновок, що електронний доказ має бути створений за допомогою певної системи, доступ до якої отримується за допомогою спеціального електронного ключа, що видається уповноваженим органом.

При електронному листуванні, листуванні у месенджерах або соціальних мережах логін і пароль до системи можуть розглядатися як простий електронний підпис (оскільки система веде журнали кроків, які були зроблені під логіном – наприклад, на платформах електронної комерції можна говорити про підписання електронного документа, коли, наприклад, товари замовляються натиском віртуальних кнопок). Таким чином, докази, що документ належить якійсь особі, включені в метадані, які зберіга-

ються системним провайдером. Причина в тому, що простий електронний підпис дуже широко описаний у ст. 3 п. 10 Регламенту eIDAS як «дані в електронній формі, які додаються або логічно пов'язані з іншими даними в електронному вигляді і які використовуються підписувачем для підписання». Стаття 1 п. 12 Закону України «Про електронні довірчі послуги» відтворює зазначену норму та зазначає, що електронний підпис – це електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис.

Стосовно французького законодавства, у Франції 13 березня 2000 був прийнятий Закон Франції «Про модифікацію порядку доведення з урахуванням інформаційних технологій і використання електронного підпису»[8], що вносить зміни до глави VI Цивільного кодексу, яка головним чином стосувалася форми та доказової сили договорів. Ці зміни спрямовані на створення загальних правил, що дозволяють зрівняти юридичну силу електронних документів з ЕП з паперовими документами, що мають власноручний підпис у всіх сферах правовідносин. Отже, даний Закон запровадив у французьке право допустимість використання електронних документів в цивільному судочинстві для підтвердження угод.

Стаття 1316 ЦК Франції тепер визнає як докази букви і цифри або будь-який інший знак або символ, значення якого може бути легко з'ясовано, незалежно від способу створення та передачі.

Докази в електронній формі, в яких з достатньою часткою впевненості можна визначити особу, від якої виходять дані, і спосіб їх створення (ст. 1316-1), у разі розбіжностей із паперовими документами, підписаними власноручно, оцінюються судом, який визначає, які з них мають більшу доказову силу, ґрунтуючись на ретельному вивченні всіх обставин і на неупередженому ставленні до використовуваного носія (ст. 1316-2 ЦК Франції).

Згідно зі ст. 1316-3 ЦК Франції не робить виключення з загальноприйнятої світової практики та визначає, що: «Письмові документи на електронному носії мають юридичну силу, що й документ на паперовому носії». Оцінка надійності таких документів судом можлива без звернення до технологічної природи самого документа і пов'язаного з ним електронного підпису.

Також, як наслідок, Законом Франції № 2000-230 були встановлені умови надання доказової сили електронним документам (формалізація *ad probationem*):

1) особа, яка створила електронний документ, має бути належним чином ідентифікована (ст. 1316-1);

2) електронний документ має створюватися і зберігатися в умовах, які забезпечують його цілісність (ст. 1316-1);

Підписання необхідно для додання угоді юридичної сили, оскільки підписи дозволяють ідентифікувати сторони і відображають їх згоду. В електронному середовищі підписання скоюється за допомогою «надійного способу ідентифікації, що забезпечує зв'язок підпису з документом, під яким вона поставлена».

Вимоги до електронного підпису закріплені в ст. 1316-4 ЦК Франції. У ній передбачено, що електронний підпис може задовольняти вимогам, що пред'являються до юридичної сили документів, у разі, якщо він вказує на особу, яка створила підпис, і підтверджує згоду сторони у вчиненні будь-якої дії по зобов'язанню. Далі ст. 1316-4 вказує, що надійність цього засобу передбачається, якщо не доведене протилежне, коли електронний підпис здійснено, особистість підписанта встановлена і цілісність акту забезпечена в порядку, передбаченим Декретом № 2001-272 від 30 березня 2001 року «Про порядок застосування ст. 1316-4 Цивільного кодексу про електронний підпис» (*Decret en Conseil d'Etat*) [9].

Хоча дотримання встановлених правил підписання електронного документа і створює законну презумпцію достовірності підпису, однак така презумпція є спростовною, або простою (*présomption légale ou simple*), тобто, такою, яка допускає використання інших доказів, якими вона може бути спростована.

Іншими словами, незважаючи на досконалість техніки, що забезпечує здійснення електронного підпису, французький законодавець залишає можливість учасникам правочину, укладеного електронним шляхом, оскаржувати його укладення. Це стосується не тільки можливих технічних помилок, але і так званого «людського фактора», наприклад, в наявності потенційної можливості вплинути на свободу волевиявлення учасника правочину. На практиці будь-який учасник електронної угоди може оскаржувати здійснення їм електронного підпису і може надавати свої докази, які спростовують презумпцію (наприклад, доводячи те, що підпис зроблено не ним, або ж без його вільного волевиявлення) [10].

Незважаючи на те, що положення ЦК Франції достатньо нейтральні щодо технологій, які застосовуються при створенні електронного підпису,

Декрет № 2001-272 містить більш детальні вимоги. Зокрема, він повторює визначення електронного підпису, яке було надано ст. 1316-4 ЦК Франції, але додає новий вид електронного підпису – захищений (signature électronique sécurisée.), який повинен створювати засоби, що знаходяться виключно під контролем підписанта, і який гарантує, що будь-яка зміна, внесена в документ після його підписання, може бути легко виявлена. Також в цьому випадку є необхідним видання сертифіката на електронний підпис від незалежного сертифікаційного органу [11]. Використання такого підпису, однак, не є обов'язковою умовою визнання угоди дійсною, а посилює її правову захищеність.

Можна сказати, що ступінь безпеки і надійності піднята до рівня, який відповідає технології цифрового підпису. Однак важливо зауважити, що інші технології і засоби обробки документів не виключаються. Шифрування відкритим ключем використовується тільки як приклад, і, до тих пір, поки не будуть знайдені схожі стандарти, необхідно буде використовувати захищений підпис. Згідно зі ст. 2 Декрету № 2001-272 існує презумпція надійності такого підпису у випадку, коли вона перевірена за допомогою «кваліфікованого електронного сертифікату». Тому, хоч і здається, що тільки технологія цифрового підпису в даний час задовольняє вимоги Декрету № 2001-272, інші способи підписання не виключаються, за умови, що вони можуть гарантувати такий же рівень безпеки і використовувати послуги незалежних сертифікуючих органів, що видають кваліфіковані сертифікати.

Таким чином, законодавство Франції надає електронним документам такий же рівень визнання їх юридичної сили як і паперові, підписані власноруч, без прив'язки до конкретних технологічних засобів. Сторони мають свободу вибору технології електронного документообігу при здійсненні підприємницької та інших видів діяльності – електронний документ та електронний підпис закріплені в нормах ЦК Франції.

Незважаючи на те, що правилам, які висуваються до електронних підписів, задовольняє тільки технологія цифрового підпису, правила не обмежуються тільки даним видом аутентифікації. В даний час немає готових до використання технологічно нейтральних засобів аутентифікації, проте можливе прийняття таких у майбутньому, якщо вони будуть відповідати вимогам ЦК Франції та Декрету № 2001-272 і будуть використовувати кваліфіковані сертифікати. Ст. 8 Декрету

встановлює, що сертифікація організацій держав не членів ЄС визнається законом, якщо вони виконують вимоги Директиви про електронні підписи. Це означає, що вони повинні відповідати вимогам французького закону, мають пройти акредитацію як того вимагає Директива, або за їх сертифікати поручається акредитований сертифікаційний орган держави-члена ЄС, або вони діють відповідно до міжнародного договору.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Електронні пристрої, які використовуються кожного дня під час вирішення побутових, життєвих, професійних та інших питань, через свою поширеність серед користувачів, також несуть в собі доказовий матеріал, а іноді даний засіб доказування може мати більше доказове значення в порівнянні з іншими доказами під час розгляду цивільної справи.

Електронні форми комунікації, перш за все, соціальні мережі та Інтернет, досягли такого рівня впливу на суспільне життя, що вони стали важливим джерелом інформації. Через це виникає потреба підтвердження достовірності таких засобів доказування за допомогою електронного підпису в процесі вирішення цивільної справи судом, що вимагає відповідного нормативного врегулювання.

Підсумовуючи порівняльний аналіз вітчизняної та іноземної нормативно-правової бази, можна говорити про спільні властивості електронного підпису. А саме, електронний підпис:

- засвідчує, що підписаний документ надходить від особи, яка його підписала;
- гарантує, що підписаний документ не зазнав змін з боку третіх осіб;
- позбавляє особу, яка підписала документ, можливості відмовитися від зобов'язань, викладених у документі.

Застосування електронного підпису також дає змогу значно скоротити час руху документів в судовому процесі, обміну документацією, укладення правочинів, тощо. Тобто документи, підписані за допомогою ЕП, можуть бути передані через Інтернет лише за кілька секунд, що забезпечує рівний доступ до документів усіх учасників електронного обміну, незалежно від їх місця перебування та віддаленості один від одного.

Отже, законодавством України та Франції передбачено можливість фізичних і юридичних осіб у своїй діяльності використовувати електронний підпис як аналог власноручного підпису для надання електронному документу юридичної сили.

ЛІТЕРАТУРА:

1. UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996). URL: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/05-89450_Ebook.pdf.
2. UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures (2001). URL: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/ml-elecsig-e.pdf>.
3. Дмитрик Н.А. Осуществление субъективных гражданских прав с использованием сети Интернет. Москва : Волтерс Клувер, 2006. С. 110.
4. Directive 1999/93/EC of European Parliament and of Council of 13 December 1999 on a Community Framework for Electronic Signatures. (Electronic Signatures Directive). *Official Journal of European Communities*. 1999. L13.
5. Directive 2000/31/EC of European Parliament and of Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in Internal Market (Directive on electronic commerce). *Official Journal of European Communities*. 2000. L 178.
6. Regulation (EU) № 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC. [online]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj>
7. На что равняться: европейский регламент электронной идентификации eIDAS. *Harb*. 2018. URL: <https://habr.com/ru/company/globalsign/blog/428327/>.
8. Loino. 2000-230 du 13 mars 200 portant adaptation du droit de la preuve aux technologies de l'information et relative à la signature électronique. URL: http://www.legifrance.gouv.fr/citoyen/jorff_nor.ow?numjo=JUSX9900020L; <http://www.legifrance.gouv.fr>.
9. Decret no. 2001-272 du 30 Mars 2001 pris pour l'application de l'article 1316- 4 du code civil et relatif à la signature électronique. http://www.legifrance.gouv.fr/html/frame_lois_reglt.htm.
10. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) / пер. с франц. В.Н. Захватаев. Киев : Алерта, 2016. С. 1073.
11. Писаренко В.П. Порівняльний аналіз європейського законодавства в галузі електронного документообігу. *Публічне управління: теорія та практика*. № 4 (8). 2011. С. 31.

Дрогозюк Крістіна Борисіна**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДПISУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ**

У статті зроблено спробу проаналізувати нормативно-правове регулювання електронного підпису у цивільному судочинстві в Україні та Європейському союзі, зокрема, Франції. Розглянуто особливості визначення та застосування електронного підпису у якості способу підтвердження достовірності електронного доказу у цивільному судочинстві України та Франції, а також визначено переваги застосування електронного підпису в Україні та Франції.

Ключові слова: електронний підпис, електронний цифровий підпис, електронний документ, електронний доказ, електронний документообіг, ЕП, ЕЦП

Дрогозюк Кристина Борисовна**НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСИ В ГРАЖДАНСКОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ УКРАИНЫ И ФРАНЦИИ**

В статье сделана попытка проанализировать нормативно-правовое регулирование электронной подписи в гражданском судопроизводстве в Украине и Европейском союзе, в частности, Франции. Рассмотрены особенности определения и использования электронной подписи в качестве способа подтверждения достоверности электронных доказательств в гражданском судопроизводстве Украины и Франции, а также определены преимущества использования электронной подписи в Украине и Франции.

Ключевые слова: электронная подпись, электронная цифровая подпись, электронный документ, электронное доказательство, электронный документооборот, ЭП, ЭЦП

Drogoziuk Kristina**LEGAL REGULATION OF ELECTRONIC SIGNATURE IN CIVIL PROCEEDING OF UKRAINE AND FRANCE**

The article attempts to analyze the legal regulation of electronic signature in civil proceedings in Ukraine and the European Union, in particular, in France. The features of definition and use of electronic signature as a way of verifying the authenticity of electronic evidence in civil proceedings of Ukraine and France are considered, as well as the advantages of using electronic signature in Ukraine and France.

The use and exchange of electronic documents certified by electronic signature is increasingly used in modern judicial practice. Ukraine also does not lag behind world technological development. Today, the first attempts are being made to use the experience of foreign countries into ukrainian legislation, by adding electronic evidence to traditional means of proof. However, this type of evidence has its own specificity, which is not fully reflected in the current legislation and is not fully taken into account by judicial practice, which requires further research.

Electronic forms of communication have reached such a level of influence on public life that they have become an important source of information. Because of this, there is a need to confirm the reliability of such means of proof

with the help of an electronic signature in the process of solving of a civil case by a court, which requires an appropriate regulatory settlement by law.

The use of electronic signatures can also significantly reduce the time of movement of documents in the process, exchange of documents, conclusion of transactions and the like. That is, documents signed by electronic signature can be transmitted via the Internet in just a few seconds, which provides equal access to documents of all participants in electronic exchange, regardless of their location and distance from each other.

So, the legislation of Ukraine and France provides for the ability of individuals and legal entities to use an electronic signature as an analogue of a handwritten signature to give legal force to an electronic document.

Key words: electronic signature, electronic digital signature, electronic document, electronic proof, electronic evidence, electronic document management, ES, EDS.